

NOVO NA POLICAMA: MATE MARAS "PISMA OD SMRTI"

Emigranti i sinovi

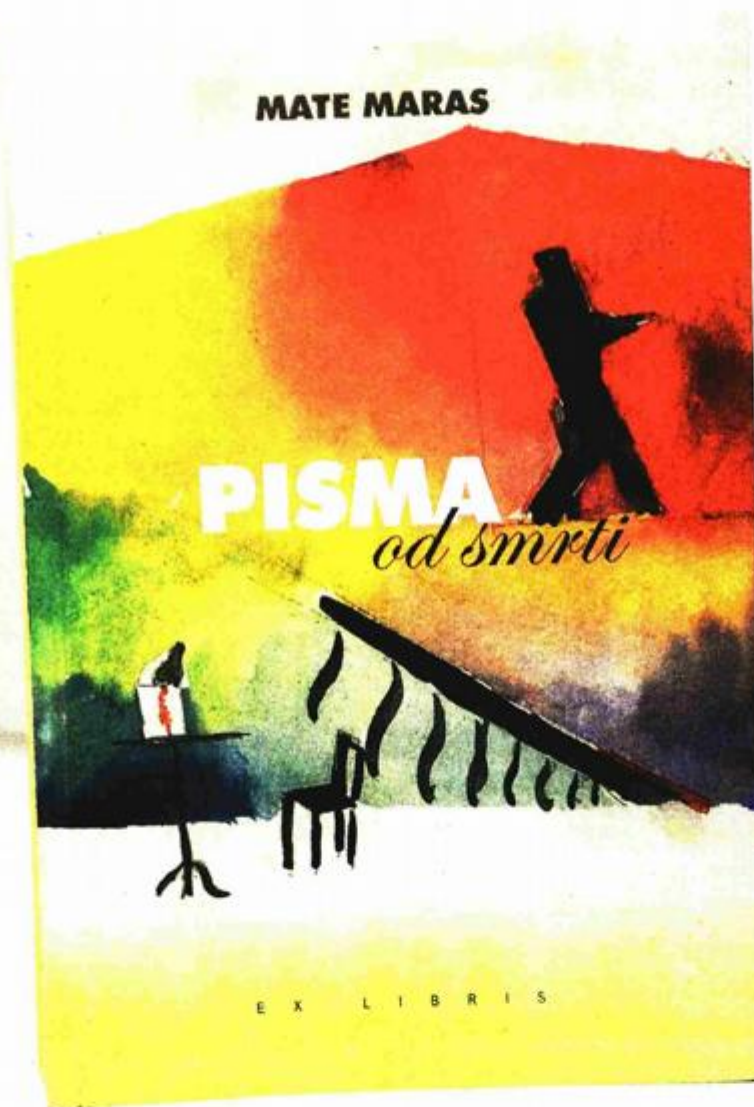
Mate Maras (Studenci kod Imotskoga 1939.), hrvatski prevoditelj i pjesnik. Prvi je na hrvatski preveo sabrana djela Williama Shakespeara - 38 drama, sonete i druge pjesme - ali i pozamašan opus s drugih jezika, naročito francuskog i talijanskog (Ligio Zanini *Razgovor s galebom Filipom*, Pula - Rijeka, 1982.; Fulvio Tomizza *Materada*, Zagreb, 1986., Pula, 1989.; *Zlo dolazi sa sjevera*, Pula, 1989, ili soneti Raimonda Bellija).

To je ono što ukratko bilježi Wikipedija, uz neke osobne podatke, kao: u Zagrebu je diplomirao matematiku i fiziku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, radio kao srednjoškolski profesor, urednik u nakladničkim kućama i na Hrvatskome radiju, te kao tajnik središnjice Matice hrvatske, a sedam godina proveo je u hrvatskoj diplomaciji kao kulturni ataše u Parizu i Washingtonu.

Za potpuno razumijevanje ovog pisca i njegovog najnovijeg romana, ili romansirane biografije, *Pisma od smrti*, itekako je važno spomenuti i to da je recimo pulski zet, porečki učitelj i ljetni žitelj, istarski kulturni djelatnik možda u većoj mjeri nego rodnog Imotskog, a što se vidi po tragovima u romanu, naročito iz vremena nemirnih sedamdesetih; jedan od trojice sinova i jedne kćeri, zanemarene supruge emigranta Petra koji je u Francuskoj proveo godine koje su pojeli skakavci, ili kako to kaže sam autor "ovo je istinito svjedočanstvo o jednom promašenom životu" i tragu o tome.

Uz knjigu *Pisma od života*, koja je posvećena majci, i koja je na neki način prethodila *Pismima od smrti*, posvećena ocu, Matu Marasa kao prozaišta više se ne bi nipošto smjelo izostavljati iz hrvatske književne prozaištike i zadržati se na njegovu izuzetnom prevodilaštvu. Kao prevodilac Maras je stekao i isklesao osebujuć stil, jednu neobičnu pripovijedalačku poetsku epiku koja se naslanja na narodnu Kačićevu romantiku i Boccaccievu i Shakespeareovu pronicljivu retoriku, a ovdje je riječ o suvremenom i modernom štivu i rukopisu na staru temu. Onaj idealan spoj koji nedostaje u hrvatskom književnom kontekstu i periodici.

Roman, nakladnik Ex Libris, Zagreb 2013.; urednica Jelena Hekman; 354, str. Ovo je suvremena priča na staru temu kako je jedna osobna biografija postala opća i zajednička za mnoge hrvatske sudbine, očeve i sinove, od Prevlake do Umaga i Iloka

Sve je to iskoristio u *Pismima od smrti*, jednoj osobnoj biografskoj priči dugoj pola stoljeća i svjedočenju odnosa između oca Petra, emigranta u Lyonu, i sina Mate, dakle sebe sama, života i lutanja od Zagreba, Kanade, do Poreča, Pule i Zagreba, da bi se na kraju obojica našla na početku, na iskonu, dalmatinskog krša i kamena u zavičaju stanja i uspomena, u grobu, toj zajedničkoj maternici svih ljudskih zabluda i snatrenja u koju se vraćamo bez suviše prtljage i nakupljenog blaga. Time je ova jedna osobna biografija postala opća i zajednička za mnoge hrvatske sudbine, očeve i sinove

od Prevlake do Umaga i Iloka.

Ovo je zapravo i jedan od rijetkih hrvatskih priča koja je zamalo doživjela svoju katarzu, uskrsnuće očevih snova i sinovljevih nadanja, razapetih između htjeti u emigraciji (Muke po Petru) i smjeti u domovini (Strah po Mati). To je ona druga i drugačije Hrvatska iz sjene koja je živjela tu pokraj nas razapeta između gastarbajterstva s jedne strane i političke šutnje s druge strane, priča koja još uvijek nije probila čvrste zidove o dvije iste hrvatske slike jednog okvira u kojemu je mržnja i osveta bila jedino mjerilo i dozvoljen pogled.

Danas, u vremenu mailova i smsova - bez traga - prepiska

između oca i sina - pismima - iznjedrila je nevjerojatno svjedočanstvo i neponovljivu snagu pisane riječi, pa su *Pisma od smrti* i svojevrsna posveta pismu, pisanju, otisku na papiru koji je više od uspomena - a Maras je možda i nesvjesno pokazao i kojoj je mjeri to nepresušan izvor jezične, etnološke, kulturološke i povijesne građe kojoj samo izvorni dokument daje snagu valjanosti i uvjerljivosti - dobro došla nada i vjera u (o)tisak i nezaborav.

Od pisma do pisama, od iščekivanja do odgovora, od neprestanih putovanja i još češćih povrataka s lakoćom čitamo i uživamo u Petrovu zadržanom karakteru krepati a ne molati i sinovljevoj jobovskoj strpljivosti da vječitu turgenjevsku priču o očevima i sinovima smjesti u tolstojevsku obiteljsku idilu o nesrećama na svoj način. Svakako treba imati na umu da je Maras Raosov susjed i da su njegovi *Prosjaci i sinovi*, koji su sa svojim korpama na ramenu također koračali Europom u potrazi za zrcem prihoda, dobili onu neophodnu kariku u (prehrambenom) lancu sudbina Imočana i nakon što je legendarni Matan sklopio oči, a Petar odlučio nastaviti na svoj način.

Marasova *Pisma od smrti* na tragu su one hrvatske književne ostavštine, podcijenjene i zanemarene, koja se vezuje uz Vjenceslava Novaka, Nehajeva, Draženovića, Kamova, pa i Fabrija i Tomizzu, dakle, liburnijsko-riječko-istarski krug koji je pratio propadanje jedne hrvatske tradicije i klase koja je iza sebe ostavljala pustoš i siromaštvo u koje se, evo, opet vraćamo s korpom na ramenu kao novi Raosovi prosjaci po Europi. Ali i na onu "strikanovu" Petra Milošam i još nekih koji kopaju po sjećanjima.

Uz još bližnjeg susjeda iz rodnog zavičaja, Matu Matišića, Maras je upro prstom u hrvatsku periodiku koja je još uvijek sklonija dopadljivoj površnosti one Hrvatske kojoj se Matin junak Petar toliko opirao i nevoljko joj se vratio iz emigracije ne poživjevši još par godina da vidi rađanje one svoje Hrvatske koju je bilo lakše voljeti iz daljine i da ne bude promašen već spašen. Na kraju su, kao uvijek, ostali samo Imučni, Nemoćni i Imočani.

Mate ĆURIĆ